

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від

№

Київ

**Про Стратегію розвитку ситеми соціальних послуг в Україні
на період до 2022 року**

1. Схвалити Стратегію розвитку ситеми соціальних послуг в Україні на період до 2022 року, що додається.
2. Міністерству соціальної політики України разом з іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади у тримісячний строк розробити та подати Кабінетові Міністрів України проект плану заходів на 2017—2022 роки щодо реалізації Стратегії розвитку ситеми соціальних послуг в Україні.

Прем'єр-міністр України

СХВАЛЕНО

**розпорядженням Кабінету Міністрів України
від №**

Стратегія розвитку ситеми соціальних послуг в Україні на період до 2022 року

I. Загальні положення

Стратегія розвитку ситеми соціальних послуг в Україні на період до 2022 року (далі - Стратегія) визначає стратегічні напрями, мету та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної політики у сфері надання соціальних послуг в Україні.

Розроблення Стратегії зумовлено необхідністю розвитку умов для підтримки сприятливого життєвого середовища та забезпечення розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, шляхом підвищення якості соціальних послуг та конкурентоспроможності суб'єктів, що надають соціальні послуги, в умовах проведення структурних реформ, зокрема реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, охорони здоров'я, освіти, оптимізації системи грошових допомог (соціальних виплат, пільг, субсидій тощо).

Стратегія відповідає пріоритетам державної політики, що визначена Стратегією сталого розвитку «Україна–2020», яка затверджена Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25.08.2015 № 501/2015, Законом України «Про соціальні послуги», Угодою про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна», Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 № 213-р, Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385, Стратегією подолання бідності, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 № 161-р.

II. Аналіз ситуації

В останні роки було зроблено певні кроки стосовно запровадження системної реформи у сфері надання соціальних послуг. Затверджено Стратегію реформування системи надання соціальних послуг та План заходів на 2013-2016 роки щодо її реалізації.

В рамках реалізації цих документів забезпечено правове регулювання формування системи соціальних послуг, діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги всіх форм власності, *зокрема:*

розроблено, з урахуванням європейського досвіду, нову редакцію Закону України «Про соціальні послуги» та внесено зміни до законів України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні», «Про реабілітацію інвалідів в Україні» тощо;

прийнято низку актів, у тому числі Кабінету Міністрів України *щодо* визначення критеріїв діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги; переліку соціальних послуг, що надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах; здійснення соціального замовлення за рахунок бюджетних коштів; визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах; моніторингу та оцінки якості надання соціальних послуг тощо;

запроваджено стандартизацію соціальних послуг, зокрема затверджено 14 державних стандартів соціальних послуг;

здійснено децентралізацію фінансування установ та закладів, що надають соціальні послуги.

У державі утворена розгалужена мережа установ та закладів комунальної форми власності, які надають соціальні послуги. Так, у 2016 році в Україні діяло близько 2 тис. таких установ та закладів, що надали соціальні послуги близько як 2 млн. осіб. Соціальні послуги надаються громадськими, благодійними та релігійними організаціями, які реалізують інноваційні проекти, спрямовані на надання соціальних послуг із запобігання виникненню складних життєвих обставин.

Однак, у 2013 році таких установ було 2,5 тис., зменшення чисельності відбулося внаслідок економічного спаду, анексії Автономної Республіки Крим та конфлікту на Сході країни. Крім того, впливає реформа місцевого самоврядування та фінансової децентралізації. Спостерігається зменшення суб'єктів всіх форм власності, які надають соціальні послуги.

На рівні територіальної громади не запроваджено ефективні механізми раннього виявлення та раннього втручання, стратегічного прогнозування та планування, та надання соціальних послуг з урахуванням потреб, механізми контролю та оцінки якості соціальних послуг, незалежного моніторингу, оцінки ефективності діяльності соціальних служб, санкції за порушення стандартів надання соціальних послуг та низьку якість соціальних послуг.

Соціальні послуги, не орієнтовані на запобігання виникненню складних життєвих обставин, не формують у осіб навичок реінтеграції у суспільство, що призводить до утримання значної кількості таких осіб у стаціонарних

інтернатних закладах. Через недосконалу систему фінансування соціальних установ та закладів у органів місцевого самоврядування недостатньо стимулів для деінституалізації - пошуку альтернатив неефективним великим інтернатним закладам, розвитку інтегрованих соціальних послуг у територіальних громадах, створення механізмів мотивації прийомних батьків, батьків-вихователів, патронатних та фостерних сімей, та суб'єктів, що надають соціальні послуги недержавного сектору.

Органи місцевого самоврядування у більшості територіальних громад не забезпечують створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, надання населенню високоякісних і доступних соціальних послуг на відповідних територіях. При цьому, важливими є проблеми, пов'язані з підготовкою кадрів для органів місцевого самоврядування та соціальної сфери, їх професіоналізація та спеціалізація.

Одночасно, стан розвитку окремих регіонів потребує поглибленого та прогнозованого розуміння ролі бюджету в економічній системі держави, у формуванні показників комплексної програми соціально-економічного розвитку окремого регіону та адміністративно-територіальної одиниці. Тому, важливим напрямком децентралізації є розвиток державної політики для змін фінансових стимулів та усунення ресурсного принципу фінансування, що призводять до надмірної інституалізації соціальних послуг.

Тому, відповідно до нової редакції Бюджетного кодексу України, потребує впровадження програмно-цільового методу формування бюджету територіальних громад, який стане інструментом, що забезпечить ефективне управління бюджетним процесом у середньостроковій перспективі, дасть змогу вирішити існуючі проблеми цих громад, досягнути визначених цілей. Це потребуватиме впровадження дієвих інструментів формування єдиної системи стратегічного прогнозування і планування не менш чим на п'ять років.

III. Принципи реалізації Стратегії

Система соціальних послуг повинна базуватися *на таких принципах:*

- дотримання прав людини та дитини;
- гуманізму;
- забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків;
- поваги до гідності;
- толерантності;
- законності;
- соціальної справедливості;
- доступності та відкритості;
- неупередженості та безпечності;
- добровільності вибору;
- індивідуального підходу;

комплексності;
конфіденційності;
максимальної ефективності та результативності використання бюджетних та позабюджетних коштів надавачами соціальних послуг.

IV. Мета Стратегії

Метою Стратегії є забезпечення прав і свобод осіб/сімей та сімей з дітьми, незалежно від їх місця проживання, та додержання гарантованих державою соціальних стандартів шляхом поетапного забезпечення доступності та якості соціальних послуг.

V. Основні напрями і шляхи реалізації Стратегії

Розвиток системи соціальних послуг здійснюватиметься за основними *напрямами*:

1. забезпечення доступності соціальних послуг у територіальній громаді, *шляхом*:

забезпечення впровадження мінімального комплексу соціальних послуг (соціальний супровід, консультування, представництво інтересів, догляд вдома);

активізації роботи фахівця із соціальної роботи, виїзних мультидисциплінарних команд, виїзних прийомів фахівців органів соціального захисту населення;

широкого залучення суб'єктів недержавного сектору до надання соціальних послуг;

розвитку соціальних послуг, у тому числі інноваційних, для осіб/сімей та сімей з дітьми у сільській місцевості, з урахуванням потреб територіальних громад;

розвитку профілактичних та інтегрованих соціальних послуг для осіб/сімей та сімей з дітьми з метою профілактики соціального сирітства;

запровадження механізму громадського контролю за якістю надання соціальних послуг, за роботою суб'єктів, які надають соціальні послуги;

удосконалення механізмів інформування населення про наявні соціальні послуги.

2. забезпечення адресності та підвищення ефективності фінансових ресурсів у територіальній громаді, *шляхом*:

створення та ведення реєстрів суб'єктів, які надають соціальні послуги та отримувачів цих послуг;

запровадження моніторингу та оцінювання якості соціальних послуг для забезпечення розвитку, доступності, прозорості їх надання, стимулювання суб'єктів, які надають соціальні послуги, до підвищення їх якості;

розроблення механізму системи вимірювання діяльності суб'єктів, які надають соціальні послуги, та їх працівників;

впровадження системи соціального планування на місцевому рівні, враховуючи визначення пріоритетних соціальних проблем та подальшого планування бюджету на соціальні виплати та соціальні послуги;

розроблення планів соціального розвитку з урахуванням визначених потреб у соціальних послугах територіальних громад;

удосконалення механізмів бюджетного фінансування соціальних послуг, зокрема ваучеризації, компенсації витрат на їх надання, соціального замовлення, «гроші ходять за клієнтом»;

удосконалення методики розрахунку вартості соціальних послуг;

забезпечення оптимізації використання коштів місцевих бюджетів та інших джерел для фінансування соціальних послуг, що дасть змогу вплинути на ефективність їх надання, визначити механізми переходу від фінансування соціальних установ до фінансування соціальних послуг;

здійснення моніторингу та оцінювання ефективності програм у сфері надання соціальних послуг та удосконалення таких програм на основі результатів їх моніторингу;

запровадження єдиної інформаційно-аналітичної системи соціального захисту населення для формування реєстру суб'єктів, які надають соціальні послуги, отримувачів соціальних послуг та осіб, які потребують їх надання;

3. підвищення спроможності територіальної громади у забезпеченні соціальних потреб, шляхом:

розроблення місцевих соціальних програм на підставі стратегічного аналізу та планування соціального розвитку територіальних громад;

запровадження системи планування соціальних видатків органів місцевого самоврядування, на підставі програмно-цільового методу, у частині задоволення потреб населення у соціальних послугах відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

залучення соціальних інвестицій і власних ресурсів територіальних громад для розвитку системи надання соціальних послуг;

вивчення можливостей запровадження та функціонування соціальних підприємств для працевлаштування вразливих категорій населення;

обстеження будівель соціального призначення у сільській місцевості, придатних до використання, з метою створення на їх базі громадсько-

культурних центрів для задоволення комплексу культурних, соціальних та інформаційних потреб населення;

забезпечення доступу суб'єктів, які надають соціальні послуги, отримувачів цих послуг до єдиної інформаційно-аналітичної системи соціального захисту в режимі он-лайн з веб-інтерфейсом, включаючи механізми доступу через веб-портал;

забезпечення комплексного розв'язання соціальних проблем у результаті розширення сфери застосування принципу «єдиного вікна» під час надання соціальних послуг;

проведення постійної роботи з формування позитивної громадської думки про пріоритетність розвитку системи соціальних послуг у територіальних громадах;

4. сприяння деінституалізації, шляхом:

складання планів реорганізації (оптимізації) установ та закладів, які надають соціальні послуги;

створення на базі діючих установ та закладів, які надають соціальні послуги, відділень денного догляду, тимчасового перебування та підтриманого проживання дітей, осіб з інвалідністю, похилого віку тощо, що дасть змогу розширити можливості сім'ї до самозабезпечення;

розвиток механізмів мотивації прийомних батьків, батьків-вихователів, патронатних та фостерних сімей, та суб'єктів недержавного сектору, які надають соціальні послуги;

забезпечення надання соціальних послуг за принципом «раннього виявлення» та «раннього втручання» особам/сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах;

вдосконалення механізмів взаємодії установ та закладів, які надають соціальні послуги, з територіальною громадою, освітніми закладами, закладами охорони здоров'я, громадськими та волонтерськими організаціями;

налагодження соціального супроводу осіб/сімей та сімей з дітьми, які опинилися у складних життєвих обставинах;

розроблення механізмів здійснення нагляду та контролю за умовами життя, моральним, психічним і фізичним станами осіб/сімей та сімей з дітьми, які опинилися у складних життєвих обставинах;

запровадження посади персонального асистента для осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах;

впровадження інноваційних (інтегрованих) соціальних послуг за місцем проживання осіб/сімей та сімей з дітьми, як альтернативи послугам з догляду в стаціонарних інтернатних установах та закладах;

розширення переліку соціальних послуг;

запровадження механізмів невідкладного реагування для забезпечення захисту осіб, особливо дітей, у разі виникнення загрози їх життю і здоров'ю;

запровадження проведення регулярної інформаційної роботи з питань запобігання маргіналізації населення з урахуванням особливостей соціальних груп;

залучення волонтерів, громадськості, створення груп взаємодопомоги;

5. посилення кадрового потенціалу суб'єктів, які надають соціальні послуги, шляхом:

розроблення ефективного механізму забезпечення належної оплати праці соціальних працівників, інших фахівців, що надають соціальні послуги;

удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації таких працівників та фахівців, підвищення їх управлінської культури;

здійснення підвищення кваліфікації на робочих місцях, в тому числі підвищення кваліфікації з елементами дистанційного навчання та атестації;

розроблення програм спеціалізованих короткострокових навчальних курсів, тематичних постійно діючих та короткострокових семінарів, тренінгів;

запровадження принципу освіти протягом життя;

забезпечення підвищення статусу соціальних працівників, інших фахівців, що надають соціальні послуги, та запровадити механізм їх соціальної захищеності;

створення на місцевому рівні навчально-ресурсних центрів соціальних послуг.

VI. Етапи реалізації Стратегії

Стратегію передбачається реалізувати до 2022 року. Для її реалізації буде розроблено відповідний план заходів.

Реалізація Стратегії здійснюється двома етапами.

На першому підготовчому етапі (2017-2018 роки) передбачається:

розробка законодавчої та нормативно-правової бази, включаючи внесення змін до чинного законодавства;

розробка методичної бази та механізмів впровадження провідних напрямів Стратегії;

створення системи моніторингу та контролю за виконанням завдань Стратегії.

На другому етапі реалізації Стратегії (2019-2022 роки) передбачається:

забезпечення подальшої реалізації напрямів Стратегії з метою їх наближення до європейських стандартів;

створення інформаційно-технічної бази для підтримки розвитку системи надання соціальних послуг;

проведення наукових та соціологічних досліджень з метою вивчення тенденцій розвитку системи надання соціальних послуг;

завершення формування повноважень та відповідальності органів місцевого самоврядування за розвиток системи соціальних послуг у територіальних громадах, з визначенням критеріїв рейтингу регіонів та їх ресурсного забезпечення.

Результатом виконання Стратегії має стати запровадження системного підходу до виконання напрямів реалізації Стратегії та забезпечення узгодженості дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів, що надають соціальні послуги у зазначеній сфері, створення в Україні ефективного та доступного механізму реалізації державної політики розвитку системи соціальних послуг.

VII. Моніторинг та оцінка

Відповідно до основних напрямів реалізації Стратегії передбачає досягнення показників, що оцінюють хід виконання завдань та заходів. Для цього у плані заходів з реалізації Стратегії визначаються очікувані результати та показники реалізації Стратегії, які, зокрема, **включають:**

розроблення місцевих соціальних програм на підставі стратегічного аналізу та планування соціального розвитку територіальних громад;

запровадження системи планування соціальних видатків органів місцевого самоврядування, на підставі програмно-цільового методу, у частині задоволення потреб населення у соціальних послугах відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

впровадження системи соціального планування на місцевому рівні, зокрема визначення пріоритетних соціальних проблем та розроблення планів соціального розвитку з урахуванням місцевої специфіки;

забезпечення мінімального комплексу соціальних послуг у територіальній громаді;

збільшення кількості осіб, яким надаються соціальні послуги, на 50 відсотків;

зменшення чисельності осіб, що отримують соціальні послуги у стаціонарних інтернатних установах та закладах, на 50 відсотків.

VIII. Фінансове забезпечення реалізації Стратегії

Реалізація Стратегії передбачає діапазон фінансових витрат, необхідних для досягнення поставлених напрямів.

Джерелами фінансування для реалізації Стратегії стануть:

Державний бюджет України;

проекти та програми міжнародної технічної та фінансової допомоги;

інші джерела, передбачені законодавством.